

بررسی رابطه بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

رویا دارابی^۱

حسین مرادلو^۲

تاریخ پذیرش: ۹۰/۰/۰

تاریخ دریافت: ۹۰/۰/۰

چکیده

این تحقیق رابطه بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری را بررسی می کند. سود حسابداری، مهم ترین منبع اطلاعاتی در تصمیم گیری استفاده کنندگان از صورت های مالی شرکت است و این سود در صورتی بر تصمیمات اثربخش بوده و دارای محتوای اطلاعاتی است که دارای کیفیت و شفافیت باشد. به عبارت دیگر شفافیت بیشتر منجر به افزایش محتوای اطلاعاتی سود حسابداری می شود. هدف این پژوهش بررسی ارتباط بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری در طی دوره زمانی ۱۳۸۲ الی ۱۳۸۸ در ۱۰۷ شرکت نمونه پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نوع همبستگی و برای آزمون دو فرضیه تحقیق از روش رگرسیون استفاده شده است. یافته های تحقیق نشان دهنده عدم وجود رابطه مثبت بین شفافیت اطلاعات با محتوای اطلاعاتی سود حسابداری است.

واژه های کلیدی: شفافیت اطلاعات، محتوای اطلاعاتی سود حسابداری، بازده غیرعادی سهام، سود حسابداری.

۱- استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب (مسئول مکاتبات) royadarabi110@yahoo.com

۲- کارشناسی ارشد حسابداری- دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران hmoradlu@yahoo.com

۱- مقدمه

از هر گونه تعصب و سوء گیری بوده و واقعیت اقتصادی واحد تجاری را منعکس کند. در این تحقیق ارتباط بین شاخص شفافیت اطلاعات با محتوای اطلاعاتی سود حسابداری بررسی می شود.

ضرورت گزارش سود به عنوان یک منبع اولیه برای تصمیم گیری سرمایه گذاران به خوبی قابل استناد است. همچنین، به دلیل این که ارزش یک شرکت با سودهای حال و آینده اش مرتبط می شود، تعیین سود از اهمیت به سزایی برخوردار است. کلاید (۲۰۰۷)^۶ بیان می دارد: صورت های مالی باید اطلاعاتی را برای ذی نفعان^۷ فراهم کند که برای تصمیم گیری مفید باشد. صورت سود و زیان و سود گزارش شده از مهمترین معیارهای اندازه گیری عملکرد شرکت ها است، چرا که می تواند بر تعیین قیمت سهام موثر باشد. بنابراین سیستم حسابداری باید اطلاعاتی کامل و مطلوب درباره سود فراهم کند. مشارکت کنندگان بازار همیشه به دنبال اطلاعات مالی با کیفیت هستند، زیرا اطلاعات باکیفیت است که قابل اتکا بوده و عدم تقارن اطلاعاتی را به نحو صحیح کاهش می دهد. مطالعات بسیاری در ادبیات حسابداری وجود دارد مبنی بر اینکه کیفیت افشای اطلاعات مالی بالاتر، قابلیت اعتماد این اطلاعات را از نظر سهامداران و سایر استفاده کنندگان افزایش می دهد. در صورتی که صورت های مالی مبهم و بدون کیفیت باشد، فاقد اثربخشی و تاثیرگذاری بر تصمیم گیری های اقتصادی است. به عبارت دیگر می توان گفت سودی دارای اثر اقتصادی است که شفاف باشد. این تحقیق نیز به دنبال بررسی این مطلب است که اولاً آیا سود حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی است؟ ثانیاً شفافیت سود حسابداری بر محتوای اطلاعاتی آن موثر است؟ به عبارت دیگر آیا بین شفافیت سود حسابداری و محتوای اطلاعاتی آن رابطه مثبتی وجود دارد؟

طبق استانداردهای حسابداری، هدف اصلی تهیه صورت های مالی و افشای اطلاعات مالی^۱ فراهم کردن اطلاعاتی مفید در رابطه با وضعیت مالی و نتایج عملیات واحد تجاری برای تصمیم گیری استفاده کنندگان است. این اطلاعات از منابع مختلفی می تواند به دست آید.

صورت های مالی هنگامی شفاف هستند که دارای ویژگی هایی از قبیل در دسترس بودن، قابل اتکا بودن، جامع بودن، مربوط بودن و به موقع بودن باشند. به عبارت دیگر در صورتی، صورت های مالی دارای محتوای اطلاعاتی^۲ هستند که شفاف باشند. سهامداران در مقایسه با سایر شاخص های عملکرد از قبیل سود نقدی، جریان های نقدی و تغییرات سود، اتکای بیشتری بر اطلاعات مربوط به سود دارند (بارت و شیپر، ۲۰۰۸)^۳. فرانسیس و همکاران (۲۰۰۵)^۴ بیان می دارند، یکی از عناصر کلیدی گزارش های مالی، سود خالص است. سود خالص گزارش شده در صورت های مالی به عنوان یکی از مهمترین معیارهای ارزیابی عملکرد و تعیین کننده ارزش بنگاه اقتصادی تلقی می گردد که همواره مورد استفاده طیف وسیعی از استفاده کنندگان نظیر حرفه حسابداری، مدیران مالی، تحلیل گران بازار سهام، سرمایه گذاران و سهام داران قرار می گیرد. تاکر و زاروین (۲۰۰۶)^۵ بیان می دارند: مطالعات تجربی زیادی در ارتباط با محتوای اطلاعاتی سود صورت گرفته و شواهد بسیاری نیز در رابطه با محتوای اطلاعاتی آن ارائه نموده است. البته کسب این نتایج جای تعجب ندارد و مشخص است که سود حسابداری بخش مهم اطلاعات مورد استفاده سهامداران و سرمایه گذاران است. بسیاری از مدل های ارزیابی سهام و یا ارزیابی عملکرد شرکت بر اساس سود شرکت طراحی شده است. این سود موقعی می تواند دارای محتوای اطلاعاتی باشد که واقعی و عاری

۲- ادبیات نظری و پیشینه پژوهش

از نظر بال و براون^۸ (۱۹۶۸) تاکید اولیه در گزارشگری مالی، ارائه اطلاعاتی در مورد عملکرد بنگاه است که به وسیله سود و اجزای متشکله آن فراهم می آید. بازار سرمایه به عنوان یکی از مهم ترین ارکان اقتصاد، می تواند با جمع آوری سرمایه های راکد جامعه، علاوه بر کاهش نقدینگی مازاد، باعث تغییر جهت مطلوب سرمایه به سوی واحد های اقتصادی فعال بازار شود. آن طور که نتایج تحقیقات قبلی پیرامون بازار سرمایه نشان می دهد، بازار سرمایه زمینه رشد و رونق اقتصادی را فراهم می آورد. بنابراین، مشارکت بالای افراد جامعه در بازارهای سرمایه می تواند موجبات برخورداری از اقتصاد پویاتر را پدید آورد، به گونه ای که می توان مدعی شد رابطه مستقیم و با اهمیتی میان نقدینگی بازار سهام و تولید ناخالص ملی وجود دارد. بنابر این ایجاد ساز و کارهایی به منظور افزایش جذابیت بازار سرمایه باید همواره از مهمترین دغدغه های مسئولان بازارهای سرمایه باشد. یکی از راه حل های افزایش جذابیت بازار، ایجاد محیطی با شفافیت مالی بالاتر است. در میان اطلاعات افشا شده شرکت ها سود حسابداری، مورد نظر بسیاری از استفاده کنندگان است. تحقیقات گذشته نشان داده است که سود حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی است. علی رغم اینکه انتظار می رود که با افزایش شفافیت اطلاعات مالی منتشر شده محتوای اطلاعاتی آنها افزایش یابد. میزان شفافیت به صورت نظری، در حقیقت میزان دقت و درستی اطلاعات دریافتی و کامل بودن آنها و در یک کلام، کیفیت اطلاعات را بیان می کند. به طور طبیعی چنین اعتباری تنها از طریق ارزیابی اطلاعات داده شده فراهم خواهد شد. شفافیت و افشای مناسب که باعث کاهش عدم تقارن اطلاعات می شود، به عنوان جزئی جدایی ناپذیر از نظام راهبری شرکت ها

به شمار می رود و شرکت هایی که شفافیت بیشتری داشته اند، بیشتر از شرکت های دیگر در بازار ارزش گذاری شده اند. (خالقی مقدم و خالق، ۱۳۸۷) محتوای اطلاعاتی سود را می توان چنین تعریف کرد: ظرفیت توجیه بازدهی سهام، داشتن بار اطلاعاتی پیرامون سودهای آتی، سودمندی سود در توجیه بازدهی سهام و تغییر در قیمت سهام در واکنش به تغییرات سود.

الف) تحقیقات خارجی

راتنوسکی (۲۰۰۷)^۹ به بررسی تاثیر شفافیت صورت های مالی در مدیریت ریسک بانک پرداخت. راتنوسکی بیان می دارد که هنگامی که بانک ها با ناتوانی در بازپرداخت دیون و مشکلات نقدینگی مواجه هستند، برای مدیریت کردن ریسک نقدینگی می توانند شفافیت صورت های مالی را بهبود ببخشند. راتنوسکی مدلی را ارائه کرد که براساس آن هنگامی که برای تامین مالی، عدم تقارن اطلاعاتی نیز موجب بروز اصطکاک و حساسیت می شود، بانک ها می توانند با افزایش شفافیت و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، تامین مالی خود را راحت تر کنند. ماهدساد^{۱۰} و همکاران (۲۰۰۹) به توسعه و گسترش شاخص جدیدی برای اندازه گیری شفافیت عملکرد شرکت پرداختند و از آن طریق رابطه بین ویژگی های شرکت و شفافیت عملکرد را بررسی کردند. شاخصی که آن ها برای شفافیت انتخاب کردند به عنوان یک متغیر وابسته در تعیین ویژگی های شرکت موثر است. بنابراین می توان گفت آن ها به بررسی عواملی که باعث افزایش شفافیت سود می شود پرداختند. علاوه بر این ماهدساد و همکاران به بررسی رابطه بین میزان شفافیت صورت سود و زیان (که به وسیله شاخص شفافیت اندازه گیری شده) و ویژگی های شرکت در بورس مالزی پرداختند. آن ها

سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)^{۱۳} نشان دادند که ارتباط معنا داری بین معیار شفافیت به کار گرفته شده و ارزش سهام شرکت ها وجود دارد که حاکی از وجود شفافیت در بورس چین است.

ب) تحقیقات داخلی

حقیقت و رایگان (۱۳۸۷) به بررسی نقش هموارسازی سود بر محتوای اطلاعاتی سودها در خصوص پیش‌بینی سودهای آتی بین سال‌های ۱۳۷۶-۱۳۸۲ پرداختند. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهد که قیمت جاری سهام شرکت‌هایی که بیشتر اقدام به هموارسازی سود کرده‌اند، حاوی اطلاعات کمتری درباره سودها و جریان های نقدی آتی بوده است. بنابراین هموارسازی سود بیشتر به قصد تحریف و نه انتقال اطلاعات محرمانه مدیریت انجام شده است.

خالقی مقدم و خالق (۱۳۸۷) در تحقیقی با استفاده از معیارهای شفافیت تعیین شده در سه حوضه (ساختار مالکیت و حقوق مالکان، شفافیت مالی و افشای اطلاعات، ساختار هیئت مدیره و مدیریت) توسط موسسه استاندارد، میزان شفافیت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را بررسی کردند. نتایج تحقیق آنها نشان می‌دهد که شفافیت از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ از ۲۸٪ به ۳۲٪ در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران افزایش یافته است. همچنین نتایج این تحقیق بیانگر عدم وجود انگیزه های کافی برای افزایش شفافیت در شرایط فعلی می‌باشد.

عرب مازار یزدی و جمالیان پور (۱۳۸۹) به بررسی مقایسه محتوای اطلاعاتی و سودمندی صورت سود و زیان میان دوره ای ۳، ۶ و ۹ ماهه در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج آن ها بیان کرد که هر سه صورت مورد مطالعه دارای محتوای اطلاعاتی

ویژگی های شرکت را به سه گروه متغیر تفکیک کردند که عبارتند از: ویژگی‌های ساختار (اندازه شرکت، اهرم و تعداد سهامداران)، بازار مرتبط (فهرست شده در بورس و صنعتی) و عملکرد (حاشیه سود، بازده سود و نقدینگی). مدل آن‌ها نشان می‌دهد که تعداد سهامداران (ساختار) تنها عاملی است که با شفافیت صورت سود و زیان رابطه معنی داری دارد و سایر ویژگی‌ها، ارتباط معنی داری با شفافیت سود ندارند.

چیو چی (۲۰۰۹)^{۱۱} به بررسی تاثیر میزان شفافیت گزارشگری مالی بر عملکرد و ارزش شرکت در بورس اوراق بهادار تایوان پرداخته است. هدف اصلی آن روشن کردن قوانین و مقررات جدید و فراهم کردن یک مطالعه تجربی به منظور نشان دادن رابطه ی بین شفافیت افشای مالی و عملکرد شرکت در محیط تایوان بوده است. چیوچی به رتبه بندی ۸۸۰ شرکت در رابطه با شفافیت گزارشگری در بورس تایوان که به وسیله ی میزان قابل اتکا بودن، صریح و واضح بودن سنجیده شده پرداخت. مطالعه او شواهد تجربی فراهم کرد که نشان می‌دهد کیفیت کلی شفافیت افشای شرکت به طور مثبتی با عملکرد مالی شرکت که به وسیله ی کیو تو بین^{۱۲} اندازه گیری شده رابطه دارد. علاوه بر این او نشان داد که شفافیت افشای صورت های مالی شرکت، مکانیزمی است که ارزش شرکت را حداکثر کرده و از ایجاد خطر اخلاقی بین مدیران و مالکان جلوگیری می‌کند. چیوچی دریافت که کیفیت افشای شرکت نه تنها از لحاظ آماری بر ارزش و عملکرد شرکت موثر است، بلکه از دیدگاه اقتصادی نیز اثر زیادی دارد.

چانگ و همکاران (۲۰۱۰) به بررسی وجود شفافیت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس چین پرداختند. آن‌ها با بررسی ۱۰۰ شرکت از سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۷ و استفاده از شاخص‌های طراحی شده توسط

فرضیه اول: سود حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی است.

فرضیه دوم: بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

۴- روش‌شناسی تحقیق

روش مورد استفاده در این تحقیق روش میدانی با استفاده از اطلاعات تاریخی به صورت پس رویدادی و در حوزه تحقیقات اثباتی حسابداری است که از روش رگرسیون چند متغیره و مدل‌های اقتصادسنجی انجام شده است. فرضیه تحقیق بر اساس داده‌های مقطعی آزمون شده است. تحلیل‌های آماری به کمک نرم افزارهای spss نسخه ۱۶ انجام شده است. جامعه آماری تحقیق را شرکت‌های سهامی عام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تشکیل می‌دهد. قلمرو زمانی نیز برای یک دوره شش ساله از سال ۱۳۸۲ لغایت پایان سال ۱۳۸۸ تعیین شده است.

نمونه آماری این تحقیق آن دسته از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار است که دارای شرایط زیر باشند:

- ۱) تا پایان اسفند ۱۳۸۱ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.
- ۲) بیش از سه ماه توقف معاملاتی در طول سال نداشته باشند تا بتوان بازده سهام آنها را محاسبه کرد.
- ۳) داده‌های مورد نیاز آنها در دسترس باشد.
- ۴) جزء بانک‌ها، شرکت‌های مالی و سرمایه‌گذاری، لیزینگ، بیمه‌ای و ... نباشند.
- ۵) ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام آنها مثبت باشد.
- ۶) در طی دوره تحقیق سال مالی خود را تغییر نداده باشند.

مطلوبی هستند و می‌توان با استفاده از اطلاعات مندرج در آن‌ها به مدل مناسبی برای پیش‌بینی دست یافت. البته، نتایج نشان داد که محتوای اطلاعاتی این صورت‌ها برای پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی، در بالاترین سطح پیش‌بینی‌کنندگی و برای پیش‌بینی نرخ بازده سهام در پائین‌ترین سطح قرار دارند. در نهایت نتایج بیانگر آن بود که تقریباً همه اقلام و اعداد مندرج در این صورت‌ها، دارای محتوای افزاینده اطلاعاتی هستند؛ به گونه‌ای که با استفاده از این اعداد و ارقام می‌توان به مدل‌های قابل اتکایی از لحاظ آماری برای پیش‌بینی اهداف مورد نظر استفاده کنندگان دست یافت. افزون بر آن، اعداد و ارقام مندرج در صورت نه ماهه در اکثر موارد دارای محتوای اطلاعاتی بالاتر بودند.

هدف اصلی پژوهش این است که ارتباط بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری را ارزیابی کند و این که شرکت‌هایی که دارای شفافیت اطلاعات بالاتری هستند سود حسابداری شان دارای محتوای اطلاعاتی بیشتری است. گزارشگری ناقص و غیر شفاف عدم اطمینان و اعتماد سرمایه‌گذاران بالقوه و سهامداران فعلی شرکت‌ها را کاهش داده و آنها را مردد کرده و از تصمیمات سرمایه‌گذاری باز می‌دارد. سود که منبع اولیه تصمیمات سرمایه‌گذاری است، در صورتی می‌تواند در تصمیم‌گیری موثر و اثربخش باشد، که دارای ویژگی‌هایی مانند شفاف بودن باشد. در این مطالعه نیز هدف این است که مشخص شود، شفافیت اطلاعات چه تاثیری بر محتوای اطلاعاتی سود دارد.

۳- فرضیه‌های تحقیق

به منظور بررسی رابطه بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری فرضیه‌های زیر تدوین شده است:

$R_{m,t}$ برابر است با نرخ بازده بازار. برای محاسبه بازده بازار از بازده شاخص بازده نقدی و قیمت بورس اوراق بهادار تهران (TEDPIX) به شرح زیر استفاده شده است.

$$R_m = \frac{TEDPIX_t - TEDPIX_{t-1}}{TEDPIX_{t-1}} \quad \text{رابطه (۳)}$$

α = جزء ثابت (مربوط به مدل ۱)

β = ضریب رگرسیون (مربوط به مدل ۱)

$\Delta NI_{i,t}$ = تغییرات سالانه سود خالص شرکت

$\varepsilon_{i,t}$ = جزء خطا

ضریب و آماره t متغیر ΔNI به عنوان معیاری از محتوای اطلاعاتی سود حسابداری است. به عبارت دیگر معنی داری مدل رگرسیون (۱) نشان دهنده محتوای اطلاعاتی سود حسابداری است. اگر تغییرات سود هم زمان با بازده سهام کند نشان دهنده محتوای اطلاعاتی است. به عبارت دیگر تغییر در بازده سهام واکنش به تغییرات سود در یک دوره مشخص است. بنابراین بازدهی به سود مربوط بوده و ضریب تغییر سود به عنوان معیاری از محتوای اطلاعاتی سود در نظر گرفته می شود و به زبان آماری در صورتی که ضریب متغیر، β معنادار باشد نشان دهنده این است که تغییرات سودآوری با بازده سهام رابطه معنادار دارد از این رو می توان نتیجه گرفت سود حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی است که این نتیجه بر اساس یافته های بال و براون نیز می باشد. به منظور آزمون رابطه بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری (فرضیه دوم) به تبعیت از لین^{۱۴} و همکاران (۲۰۰۷) از مدل (۲) استفاده می شود.

مدل (۲)

بر این اساس تعداد نمونه های تحقیق ۱۰۷ شرکت است.

۵- مدل های تحقیق

به منظور آزمون فرضیه اول و اندازه گیری محتوای اطلاعاتی سود حسابداری به تبعیت از بال و براون (۱۹۶۸) از مدل (۱) استفاده می شود.

مدل (۱)

$$AR_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 \Delta NI_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

$AR_{i,t}$ = بازده غیرعادی سالانه سهام شرکت که متغیر وابسته این پژوهش است از تفاوت بازده واقعی شرکت و بازده بازار طبق رابطه (۱) محاسبه می شود:

رابطه (۱)

$$AR_{i,t} = R_{i,t} - R_{m,t}$$

بازده سهام.

$R_{i,t}$ = بازده سالانه سهام i در سال t که از طریق

فرمول بازده جامع به شکل زیر محاسبه می شود:

رابطه (۲)

$$R_{i,t} = \frac{P_t(1 + \alpha + \beta) - (P_{t-1} + C\alpha) + D_t}{P_{t-1} + C\alpha}$$

که در آن :

P_t : قیمت سهام در پایان دوره t .

P_{t-1} : قیمت سهام در ابتدای دوره t .

D_t : سود نقدی پرداختی در سال t .

α : درصد افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده

نقدی.

β : درصد افزایش سرمایه از محل اندوخته.

C : مبلغ اسمی پرداخت شده توسط سرمایه گذار

بابت افزایش سرمایه از محل آورده نقدی (و

مطالبات).

نگاره (۱) نتایج آمار توصیفی

متغیر	تعداد	مینیمم	ماکزیمم	میانگین	انحراف معیار
سود خالص	۶۸۱	-۳۵۴	۸۸۶	۷۹۴	۷۹۸
بازده سهام	۶۸۱	-%۲۰	٪۷۵	٪۱۷	٪۲۱
اندازه شرکت	۶۸۱	۲.۹	۷.۶	۵.۳	۰.۶۸
فرصت رشد	۶۸۱	٪۱۰	٪۲۲۰	٪۱۹۰	٪۲۵۰
اهرم مالی	۶۸۱	٪۱	٪۹۰	٪۱۰	٪۱۲
بازده غیر عادی	۶۸۱	-%۱۱۹	٪۹۴	٪۲۶	٪۳۶
تغییرات سود خالص	۶۸۱	-%۹۸	٪۱۶۰	٪۵۲	٪۴۵
بازده بازار	۶۸۱	٪-۱.۴	٪۸۶	٪۱۴	٪۲۸

مدل (۲) که بر اساس مدل لین و همکاران می باشد سعی در توجیه اثر شفافیت بر محتوای اطلاعاتی دارد و شفافیت که به عنوان متغیر مستقل می باشد به مدل ۱ اضافه می شود و سایر متغیرها مانند اندازه، فرصت رشد و اهرم مالی به عنوان متغیرهای کنترلی می باشند.

۶- یافته های تحقیق

آمار توصیفی

نگاره ۱ نشان دهنده آمار توصیفی مربوط به متغیرها است. آمار توصیفی ارائه شده بیانگر اطلاعاتی در مورد پارامتر مرکزی (میانگین) و پارامتر پراکندگی (انحراف معیار، ماکزیمم و مینیم) متغیرهای تحقیق است.

$$AR_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 \Delta NI_{i,t} + \beta_2 \Delta NI_{i,t} * TRA_{i,t} + \beta_3 \Delta NI_{i,t} * SIZE_{i,t} + \beta_4 \Delta NI_{i,t} * Q_{i,t} + \beta_5 \Delta NI_{i,t} * LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

$AR_{i,t}$ = همانطور که بالا گفته شد بازده غیر عادی سالانه سهام شرکت و متغیر وابسته این پژوهش است
 α = جزء ثابت

β = ضریب رگرسیون

$TRA_{i,t}$ = عبارت است از شفافیت اطلاعات افشا شده شرکت که متغیر مستقل اصلی این پژوهش می باشد. این متغیر، متغیر مجازی است که اگر اطلاعات شفاف باشد یک در غیر این صورت صفر است. برای تشخیص شفاف بودن اطلاعات به رتبه بندی بورس در رابطه با امتیاز دهی کیفیت افشا رجوع می شود و شرکت هایی که بالای امتیاز ۵۰ باشند شفاف (۱) و در غیر این صورت غیر شفاف (۰) هستند.
 سایر متغیرهای مستقل به شرح زیر هستند:

$\Delta NI_{i,t}$ = تغییرات سود خالص شرکت i در سال t
 $\Delta NI_{i,t} * TRA_{i,t}$ = فعل و انفعال بین تغییرات سود خالص و شفافیت اطلاعات شرکت i در سال t

$\Delta NI_{i,t} * SIZE_{i,t}$ = فعل و انفعال بین تغییرات سود خالص و اندازه شرکت i در سال t .

$\Delta NI_{i,t} * Q_{i,t}$ = فعل و انفعال بین تغییرات سود خالص و فرصت رشد شرکت i در سال t .

$\Delta NI_{i,t} * LEV_{i,t}$ = فعل و انفعال بین تغییرات سود خالص و اهرم مالی شرکت i در سال t .

$SIZE_{i,t}$ = اندازه شرکت i در سال t که برابر است با لگاریتم طبیعی ارزش بازار شرکت.

$Q_{i,t}$ = فرصت رشد شرکت که برابر است با نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام شرکت.

LEV = اهرم مالی شرکت که برابر است با نسبت بدهی ها به دارایی های شرکت.

$\varepsilon_{i,t}$ = جزء خطا

وجود رابطه خطی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته است. ضریب تعیین مدل نیز برابر ۰.۰۲۶ است که نشان دهنده این است که ۲.۶٪ تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل توضیح داده می‌شود. آماره دوربین واتسون نیز بر عدم وجود خود همبستگی بین خطاها دلالت دارد (بین فاصله ۱.۵ تا ۲.۵) است. بنابراین H_0 در سطح خطای ۵٪ رد و H_1 تایید می‌شود و نشان می‌دهد که سود حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی است. نتایج این آزمون مطابق نتایج بال و براون (۱۹۶۸) می‌باشد که نشان داده و استدلال کرده اند که اگر تغییرات سود هم زمان با بازده سهام تغییر کند نشان دهنده محتوای اطلاعاتی است.

آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم تحقیق عبارت است از این که «بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد». به منظور آزمون فرض دوم همانند فرضیه اول عمل شده است.

H_0 : بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری رابطه مثبت و معنی داری وجود ندارد
 H_1 : بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

معنی داری ضریب β_2 در مدل (۲)، که اثر شفافیت اطلاعات را بر محتوای اطلاعاتی سود نشان می‌دهد، بیانگر وجود رابطه بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری است. سطح معنی داری این ضریب کمتر از ۰.۰۵ ولی منفی است. یعنی بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی رابطه مثبتی وجود ندارد و فرضیه دوم تحقیق رد می‌شود.

نتایج آمار توصیفی طبق نگاره ۱ نشان می‌دهد میانگین بازده شرکت های نمونه انتخاب شده (۱۷٪) کمی بیشتر از میانگین بازده بازار (۱۴٪) می‌باشند، این امر نشان می‌دهد که نمونه های انتخاب شده، نمونه های مطلوبی هستند. از طرفی میانگین فرصت رشد این شرکت ها ۱۹۰٪ است. این عدد نشان دهنده این است که ارزش بازار سهام بسیاری از شرکت ها بیش از ارزش دفتری آنها می‌باشد. به عبارت دیگر فرصت های رشدی در این شرکت ها وجود دارد که بازار آنها را شناسایی کرده ولی در دفاتر ثبت نشده‌اند.

نتایج همبستگی

علاوه بر نتایج آمار توصیفی به منظور تعیین همبستگی بین متغیرهای تحقیق از ضریب همبستگی پیرسون و اسپیرمن استفاده شده است که این ضرایب در نگاره ۲ نشان داده شده است.

نتایج نگاره ۲ نشان می‌دهد که در سطح ۵ درصد خطا بین هیچ کدام از متغیرها همبستگی وجود ندارد و احتمال وجود هم خطی بین متغیرها نیست.

آزمون فرضیه‌ها

آزمون فرضیه اول

فرضیه اول بیان می‌دارد «سود حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی است».

H_0 : سود حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی نیست.
 H_1 : سود حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی است
 نتایج آزمون فرضیه اول در نگاره ۳ نشان داده شده است.

نتایج نگاره ۳ نشان می‌دهد که رابطه مثبت و معنی داری بین بازده غیرعادی سهام و تغییرات سود خالص وجود دارد. آماره t برابر ۴.۳۹ و P -value برابر ۰.۰۰۰ در سطح خطای ۰.۰۵ معنی دار است. آماره F و P -value آن بیانگر معنی داری مدل و

نگاره ۲: ضریب همبستگی بین متغیرهای تحقیق

اسپیرمن پیرسون	بازده سهام	شفافیت	اندازه شرکت	فرصت رشد شرکت	اهرم مالی	سود خالص
بازده سهام	1	۰.۰۱	*۰.۰۸۱	۰.۱۲۵	-۰.۰۰۵	-۰.۰۱۳
شفافیت	-۰.۰۳	1	**۰.۱۵	**۰.۲۵	-۰.۰۷۹	-۰.۰۴۸
اندازه شرکت	**۰.۱۵	**۰.۱۳	1	**۰.۴۷	-۰.۰۲۳	-۰.۰۱۲
فرصت رشد شرکت	۰.۰۲۳	۰.۰۳۸	۰.۰۴۵	1	-۰.۰۴۲	۰.۰۴۶
اهرم مالی	۰.۰۲۵	-۰.۰۸۴	۰.۰۰۰۴۲	-۰.۰۲۵	1	۰.۰۳۹
سود خالص	۰.۰۲۲	-۰.۰۴۵	-۰.۰۲۱	-۰.۰۱۲	-۰.۰۰۵	1

*معنی داری در سطح ۵٪ **معنی داری در سطح ۱٪

نگاره ۳: نتایج آزمون فرضیه اول

متغیر وابسته: بازده غیر عادی			
$\varepsilon_{i,t} + \beta_1 \Delta NI_{i,t} + \alpha_0 = AR_{i,t}$ (مدل ۱)			
متغیر توضیحی	ضریب	آماره t	سطح معنی داری
جزء ثابت	۰.۰۸	۶.۵۳	۰.۰۰۰
تغییرات سود خالص	۰.۱۶	۴.۳۹	۰.۰۰۰
ضریب تعیین:	۰.۰۲۶٪		
آماره F:	۱۹.۳۴		
دوربین واتسون:	۲.۲۵		
			تعداد: ۷۱۵

نگاره ۴: نتایج آزمون فرضیه دوم

متغیر توضیحی	ضریب	آماره t	سطح معنی داری
جزء ثابت	۰.۰۰۸۴	۶.۶۸	۰.۰۰۰
تغییرات سود خالص	۰.۲۰۵	۴.۰۷	۰.۰۰۰
تغییرات سود خالص در شفافیت	-۰.۰۹	-۲.۰۱	۰.۰۴۴
تغییرات سود خالص در اندازه شرکت	۰.۰۰۱	۰.۰۲۲	۰.۹۸
تغییرات سود خالص در فرصت رشد	-۰.۰۸۷	-۱.۸۸	۰.۰۶۱
تغییرات سود خالص در اهرم مالی	۰.۰۴۶	۱.۰۰۵	۰.۳۱۵
ضریب تعیین:	۰.۰۳۸٪		
F:	۵.۴۲		
دوربین واتسون:	۲.۲۷		
		تعداد:	۶۸۴

در پایان موارد زیر را می توان برای پژوهش های آتی در نظر گرفت:

- (۱) بررسی رابطه بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری در یک صنعت خاص.
- (۲) بررسی تاثیر شفافیت اطلاعات بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار
- (۳) بررسی رابطه بین شفافیت اطلاعات و مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار.

یادداشت ها

1. Financial Information
2. Informative
3. Barth and Schipper
4. Francis and et al
5. Tucker and Zarovini
6. klined
7. Stakeholders
8. Ball and Brown
9. Ratnovski
10. MohdSaad
11. Chiu Chi
12. Tobin's Q
13. Organization of Economic Corporation Development
14. Lin

فهرست منابع

- (۱) حقیقت، حمید، رایگان، احسان (۱۳۸۷) "نقش هموارسازی سود بر محتوای اطلاعاتی سودها در خصوص پیش بینی سودهای آتی"، مجله بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۵، شماره ۵۴.
- (۲) خالقی مقدم، حمید، خالقی، علیرضا (۱۳۸۷)، «شفافیت شرکتی در ایران و عوامل موثر بر آن»، مجله مطالعات حسابداری، بهار ۱۳۸۷، شماره ۲۱.

آماره F و P-value آن بیانگر معنی داری کل مدل است. همچنین آماره t و ارزش احتمال تمام متغیرهای کنترل نیز نشان دهنده عدم معنی داری این متغیرها است. هر چند که تغییرات سود مانند مدل قبل دارای ضریب مثبت و معنی دار است. مقدار آماره دوربین واتسون (۲.۲۷) نیز بر عدم وجود خود همبستگی خطاها دلالت دارد.

بنابراین H_0 در سطح خطای ۵٪ تایید و H_1 رد می شود و نشان می دهد بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی رابطه مثبت وجود ندارد.

۷- نتیجه گیری و بحث

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول نشان می دهد که سود حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی است. نتایج این آزمون مطابق نتایج بال و براون (۱۹۶۸) می باشد که نشان داده و استدلال کرده اند که اگر تغییرات سود هم زمان با بازده سهام تغییر کند، نشان دهنده محتوای اطلاعاتی است. به عبارت دیگر تغییر در بازده سهام واکنش به تغییرات سود در یک دوره مشخص است. بنابراین بازدهی به سود مربوط بوده و ضریب تغییر سود به عنوان معیاری از محتوای اطلاعاتی سود در نظر گرفته می شود.

نتیجه حاصل از آزمون فرضیه دوم این تحقیق بر خلاف انتظار نشان می دهد که بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری رابطه مثبتی وجود ندارد. عدم وجود رابطه مثبت بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری را می توان به معیار اندازه گیری شفافیت اطلاعات نسبت داد به گونه ای که امکان دارد با تغییر معیار شفافیت اطلاعات، نتیجه نیز تغییر کند. در رابطه با مدل ۲ و فرضیه دوم، لین و همکاران در تحقیقی مشابه نشان داده اند که بین شفافیت اطلاعات و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

۳) عرب مازار یزدی، محمد، جمالیان پور، مظفر (۱۳۸۹) «مقایسه محتوای اطلاعاتی و سودمندی صورت سود و زیان میان دوره ای ۳، ۶ و ۹ ماهه در بورس اوراق بهادار تهران»، مجله پژوهشی حسابداری مالی، سال دوم، شماره چهارم.

- 4) Ball, R. and P. Brown, (1968), "An Empirical Evaluation of Accounting Numbers", *Journal of Accounting Research* 6, 159-178
- 5) Mohd Saad, Sazilah, Syed Noh, Syed Ahmad, Kamaruzaman Jusoff (2009) "Income Statements Transparency and Firms' Characteristics of Companies Listed on the Bursa Malaysia". *American Journal of Applied Sciences* 6 (9): 1718-1724
- 6) Cheung, Yan, Leung, Ping, Jiang, b, Weiqiang Tan (2010) "A transparency Disclosure Index measuring disclosures: Chinese listed companies" *Journal of Accounting Public Policy*, No 29
- 7) Chiu, Chi, Li. (2009). "Do Transparency And Disclosure Predict Firm Performance? Evidence From The Taiwan Market" *Journal* Homepage: www.elsevier.com/locate/eswa
- 8) Ratnovski, Lev (2007). "Liquidity And Transparency in Bank Risk Management". Working Paper Available at URL: <http://www.ssrn.com>
- 9) Francis, J., R. Lafond, P. Olsson, And K. Schipper (2005). "The Market Pricing Of Accruals Quality." *Journal of Accounting and Economics* 39